

วิกฤติน้ำ จีน-อินเดีย กับความตึงเครียดทางการเมือง (จบ)

■ ดร.พงษ์ศักดิ์ สุนทรกุล

สถาบันบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ

■ สมยศ อรรคชาติ

การขาดแคลนน้ำเป็น ปัญหาใหญ่ แต่การดำเนินการของจีนในเรื่องการสร้างเขื่อน ส่งผลให้เกิด ปัญหา เป็นการเพิ่มความตึงเครียดกับทางอินเดียมากขึ้นรวมถึงกับประเทศที่ได้ รับผลกระทบจาก แม่น้ำโขง จนอาจกลายเป็นข้อพิพาทในระดับภูมิภาค จีนต้องเลือกระหว่างสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นกับความ ต้องการทรัพยากรน้ำของตน กับประเทศเพื่อนบ้าน หรือความตึงเครียดที่เพิ่มสูงขึ้น จนนำไปสู่การพิพาท เรื่องแหล่งน้ำ

จีนสามารถแก้ปัญหาเรื่องทรัพยากรน้ำ นอกเหนือจากการสร้างโครงการขนาดใหญ่ ที่หลายประเทศมอง ว่าเป็นการกอบโกยทรัพยากรน้ำ แต่ไม่ได้มีการจัดการบริหารน้ำภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพรองรับ จีนต้องหันกลับมาปรับปรุงการบริหารจัดการความต้องการน้ำให้ดีขึ้น (demand management) ดังที่ ปรากฏในรัฐอุตรประเทศ เพื่อให้สามารถเพิ่มรายได้ให้เกษตรกร โดยไม่ทำให้ต้องมีการใช้น้ำเพิ่มมาก ขึ้น การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ในการแก้ไขปัญหาที่เสียและมลพิษทางน้ำต่างๆ ที่เพิ่มสูงขึ้นตามการ เจริญของอุตสาหกรรม การออกกฎหมายและบังคับใช้ในเรื่องการบำบัดน้ำเสียในอุตสาหกรรมอย่าง จริงจัง เข้มงวด เป็นต้น

การควบคุมความต้องการในการใช้น้ำโดยผ่านกลไกด้านราคา เป็นทางเลือกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ น้ำ ดังเช่นที่ประสบความสำเร็จในสิงคโปร์ ในการกำหนดผ่านอัตราภาษีในการใช้น้ำในอัตราที่สูงขึ้นกับ การใช้น้ำที่เกิน กว่า 40 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และการเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมกับอุตสาหกรรมที่มี การใช้ทรัพยากรน้ำเกิน กว่าที่กำหนด ทั้งจีนและอินเดียสามารถนำมาปรับใช้กับเขตเมือง ที่มีอัตราใน การเติบโตที่เพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

ในส่วนของภาคเกษตรกรรม ที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนยากจน การนำกลไกราคามาใช้เป็นสิ่งที่ต้องใช้ เวลา การบริหารจัดการน้ำผ่านการเลือกปลูกพืชที่เหมาะสมเป็นแนวทางในการจัดการ บริหารน้ำโดยให้ ทางเกษตรกรผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ดังปรากฏใน รัฐอุตรประเทศ เป็นการเริ่มต้นที่ดีในการจัดการบริหารความต้องการน้ำในอนาคต

ปัญหาความขาดแคลนน้ำในจีนและอินเดีย เพิ่มความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะในสถานะเศรษฐกิจโลกที่ ชะลอตัว การขาดแคลนน้ำส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาทาง เศรษฐกิจอย่างรุนแรงอันมีผลต่อประชากรทั้งประเทศ และเสี่ยงต่อความขัดแย้งและข้อพิพาทระหว่าง ประเทศ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคต จึงเป็นการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมถึง ระบบที่มีประสิทธิภาพในประเทศ

จากปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำที่เกิดขึ้นในจีนและอินเดีย แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เห็นได้อย่าง ชัดเจนระหว่างประเทศต้นน้ำกับ ประเทศท้ายน้ำ ชนบทที่ใช้น้ำเพื่อการกสิกรรมกับเขตเมืองที่ใช้น้ำเพื่อการ อุปโภคบริโภค ดังนั้น มาตรการกระจายน้ำให้เท่าเทียมกันอย่างยุติธรรม จึงสะท้อนให้เห็นถึงความ ยุติธรรมในสังคมนั้น

การกระจายน้ำให้ทั่วถึงอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม สามารถสะท้อนผ่านกลไกด้านราคาและภาษี ในเขต เมืองซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีรายได้สูง การนำกลไกด้านภาษีมาใช้ ดังเช่นรูปแบบที่สิงคโปร์ดำเนินการ สามารถกระทำได้ในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับเขตชนบทที่ต้องพึ่งพาน้ำเพื่อการกสิกรรมและ สร้างรายได้ กลไกด้านราคาและภาษีจำเป็นต้องใช้ระยะเวลานานในการนำไปสู่การปฏิบัติ แต่การให้เกิด ความเข้าใจในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรน้ำและการมีส่วนร่วมเพื่อ ให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพเป็น ความจำเป็นอันเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในรัฐอุตรประเทศ

สำหรับความขัดแย้งระหว่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ประเทศที่อยู่ใน ลุ่มน้ำคงต้องจัดสรรผลประโยชน์จากทรัพยากรน้ำดังกล่าวร่วมกัน ตามลักษณะของความเหมาะสมของ แต่ละประเทศ ดังตัวอย่างกรณีของโครงการเขื่อนในประเทศลาว ซึ่งเป็นประเทศที่มีภูมิประเทศเป็นหุบ เขา และมีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน ประกอบกับการที่มีประชาน้อย ทำให้การสร้างเขื่อนเกิดปัญหาใน

แก่ผู้ได้รับผลกระทบไม่มาก ประมาณกันว่า ประเทศลาวสามารถสร้างเขื่อนได้มากกว่า 70 แห่ง ซึ่งสามารถส่งน้ำและไฟฟ้าให้ประเทศใกล้เคียง อันเนื่องจากการที่ประชากรในประเทศลาวน้อย การบริโภคน้ำและไฟฟ้าจึงมีปริมาณน้อย ทำให้มีปริมาณน้ำส่วนเกินในการส่งออก ซึ่งขณะนี้มีการลงทุนของประเทศไทย 2 แห่ง และเกาหลีใต้อีก 1 แห่ง เขื่อนดังกล่าวสามารถส่งน้ำและไฟฟ้าส่วนเกินเลี้ยงประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงได้ อันเป็นตัวอย่างของความร่วมมือที่เกิดขึ้นในภูมิภาค

นอกจากปัญหาในเรื่องจัดหาและบริหารทรัพยากรน้ำแล้ว ปัญหาที่สำคัญและมีแนวโน้มที่จะรุนแรงเพิ่มขึ้นได้แก่ ปัญหาเรื่องมลพิษในน้ำ อันเป็นผลให้น้ำที่สามารถใช้งานได้มีปริมาณลดลง มาตรการทางด้านภาษีที่เก็บกับอุตสาหกรรม ที่ก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ รวมถึงการส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อลดปัญหาน้ำเสีย และทำให้เกิดการนำน้ำหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ ผ่านทางสิทธิพิเศษทางด้านภาษี รวมถึงการให้เงินทุนสนับสนุนโครงการดังกล่าว หรือการลงทุนในส่วนของโครงการของรัฐ ในการดำเนินการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับประเทศไทย บทเรียนเรื่องการขาดแคลนและการบริหารจัดการน้ำของจีนและอินเดีย แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า ปัญหาเรื่องความมั่นคงของด้านทรัพยากรน้ำ หมายถึง ความมั่นคงของอาหารในการเลี้ยงประชากร ความมั่นคงในเรื่องพลังงาน รวมถึงพลังงานชีวภาพ ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศของโลก อันเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขในภาพรวม รวมถึงต้องมีความร่วมมืออย่างจริงจังในระหว่างประเทศ ความร่วมมือในเรื่องโครงการลุ่มน้ำโขง อันประกอบด้วย ประเทศไทย จีน พม่า เวียดนาม ลาว และเขมร ต้องมีการวางแผนระยะยาวในเรื่องการแบ่งปันประโยชน์ร่วมกันจากทรัพยากรน้ำ

ยิ่งกว่านั้น จากประสบการณ์ของสิงคโปร์ สะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลไทยต้องมุ่งรณรงค์ให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรน้ำ ว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าและหายาก เพื่อให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว มาตรการที่สำคัญ คือ การใช้ระบบภาษีสำหรับครัวเรือน หรือ อุตสาหกรรม ที่มีการใช้น้ำมากเกินกว่าที่รัฐบาลกำหนด รวมถึงมาตรการทางภาษีกับอุปกรณ์ ที่ทำให้เกิดการใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือย เพื่อสะท้อนราคาที่แท้จริงผ่านกลไกทางการตลาด อันเป็นการสะท้อนความสำคัญของน้ำไปในราคา

ในส่วนภาคเกษตรกรรม การจัดการน้ำของรัฐอุตสาหกรรมของอินเดียเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับรัฐบาลไทย ในเรื่องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องการบริหารจัดการน้ำ รวมถึงการกำหนดประเภทของพืชที่จะทำการเพาะปลูก ภายใต้การสนับสนุนเรื่องข้อมูลต่างๆ ที่ช่วยให้หมู่บ้านสามารถดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น การวัดปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำใต้ดิน เป็นต้น ขณะที่โครงการขนาดใหญ่ที่เกี่ยวกับน้ำ อาทิเช่น เขื่อนขนาดใหญ่ เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก และประสบปัญหาอย่างมากในปัจจุบัน ดังเช่นที่ประสบปัญหาในจีน ที่ต้องเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดการน้ำในประเทศ มากกว่าการแสวงหาแหล่งน้ำใหม่เพียงอย่างเดียว

จากงบประมาณในโครงการไทยเข้มแข็งของภาครัฐ จะพบว่าประมาณ 60,000 บาท ได้ใช้ในเรื่องของโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการชลประทาน งบประมาณดังกล่าวควรที่จะนำมาส่งเสริมการสร้างเขื่อนขนาดเล็ก ฝาย หรือระบบการจัดเก็บน้ำและน้ำฝน ในระดับครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างของโครงการพระราชดำริในเรื่องการกักเก็บน้ำ อันเป็นการเพิ่มพื้นที่ในการรองรับน้ำเพิ่มขึ้น และสามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัวมากกว่าโครงการขนาดใหญ่ ที่มีปัญหาทั้งในแง่สิ่งแวดล้อม และการจัดสร้างเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ การบริหารจัดการเรื่องการไหลเวียนของน้ำ (Flow Regulation) หมายถึง การจัดการไหลเวียนของน้ำไปยังทุกส่วนให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงเงื่อนไขต่างๆ เช่น ปริมาณน้ำต้นทุน ฤดูกาลเพาะปลูก ต้องมีการนำเอาเทคโนโลยี เช่น ระบบการควบคุมอัตโนมัติมาช่วยในการเก็บข้อมูล และการบริหารจัดการให้เพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างเป็นระบบ รวมถึงระบบชลประทาน ระบบการประปา เพื่อผลประโยชน์โดยรวมในการที่จะสามารถมีทรัพยากรน้ำรองรับทุกภาคส่วนอย่าง เท่าเทียมกันในอนาคต

กรุงเทพธุรกิจ

bangkokbiznews.com

08 ตุลาคม 2553

<http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/politics/opinion/reader-opinion/20101008/356709/news.html>